

GÁL TIBOR

MUZEÁLIS KÖRNYEZETBEN A KORSZERŰ FELSŐOKTATÁSÉRT – AZ EGRI EGYETEM TITTEL PÁL KÖNYVTÁRA

A Tittel Pál Könyvtár felsőoktatási szakkönyvtárként az egyetem működésének alapeleme, nyilvános könyvtárként a város és a régió meghatározó kultúrákövetítője. Története elválaszthatatlan az egri felsőoktatás múltjától.

A második világháború után az egyházi tulajdon államosításával az egri felsőoktatás alapvető változásokon ment keresztül. Megszűnt a Líceumban a jogászképzés, kiköltözött az épületből a tanítóképző, és a papnövendékek oktatása is a Szemináriumba került.

A Líceum azonban – amelyet Eszterházy Károly püspök a 18. század második felében egyetemnek épített és rendezett be – továbbra is a magyar felsőoktatást szolgálta, mivel 1949-ben a Debreceni Pedagógiai Főiskola az épületbe költözött.

A Líceumban 1949 előtt működő iskolák rendelkeztek kisebb-nagyobb könyvtárakkal, így a jelenlegi egyetemi gyűjtemény, a Tittel Pál Könyvtár bemutatása előtt érdemes felidézni ezeket a bibliotékákat is.

A jogakadémiai könyvtárnak Danielik János püspök, az intézmény igazgatója saját gyűjteményéből többszáz kötetet adományozott,¹ de a hírlapok és folyóiratok előfizetését is részben a saját jövedelméből biztosította.² Samassa József érsek 3000 forintot különített el szakkönyvek beszerzésére,³ Szmrecsányi Lajos érsek pedig 2000 aranykorona értékben vásárolt könyveket az intézet nyugállományba vonuló igazgatójától, Udvardy Lászlótól.⁴

A gyűjteményben az 1874-es szabályzat szerint már könyvtárórt is alkalmaztak, aki külön díjazás fejében látta el a hivatalát.⁵ Az 1880/81-es tanévtől olvasóterem állt a hallgatók rendelkezésére, akik az 1887/88-as tanévben már kölcsönözhettek is a könyvtárból.⁶

A Magyar Minerva adatai alapján a gyűjtemény 1900-ban 3200 kötetes volt.⁷ Az 1904-es adatokból tudjuk, hogy már cédulakatalógusból tájékozódhattak az olvasók,

¹ UDVARDY, L., *Az Egri Érseki Joglíceum története (1740–1896)*, Érseki Líceum Könyvnyomdája, Eger 1898, 446–447.

² Uo. 637.

³ BUJDOSNÉ PAP, Gy., *Az Egri Érseki Jogakadémia*, in *Az egri Domus Universitatis és Líceum*, szerk. PETERCSÁK, T., Líceum Kiadó, Eger 2013, 261.

⁴ Uo. 260.

⁵ UDVARDY, *Az Egri Érseki Joglíceum története* 478.

⁶ BUJDOSNÉ PAP, *Az Egri Érseki Jogakadémia* 251.

⁷ *Magyar Minerva: A magyarországi múzeumok és könyvtárak címkönyve*, vol. 1 (1900), 133.

akik 1902-ben összesen 709 kötetet kölcsönöztek ki. Adományokból és vásárlás útján a gyűjtemény éves gyarapodása 180 kötet volt.⁸ Az államosításkor a könyvtár állománya 9193 mű volt 10.963 kötetben.⁹

A jogakadémiai könyvtár terme a Líceum második emeletén, az északnyugati sarokban volt. Itt alakították ki később a Pedagógiai Főiskola irodalomtudományi könyvtárát. A régi gyűjtemény szép galériáját a Líceum teljes felújítása során bontották le néhány éve.

1. kép: Az Irodalomtörténeti Könyvtár régi galériája. 2006. (Fotó: Gál Tibor)

A jogakadémiai könyvtárat látogató hallgatók olvasási szokásairól az Eger 1885. augusztus 11-i számában ezt olvassuk: „A könyvtár igénybe vétele a hallgatók részéről az idén is örvendetesen élénk volt.”¹⁰

Az 1828-ban alapított, majd 1852-ben a Líceumba költöző tanítóképző tanári könyvtárát az intézmény indulásakor kezdték el gyűjteni. Ez az állomány is elsősorban adományokkal gyarapodott. A tanári könyvtárért a legmagasabb évfolyam vezető tanára felelt.¹¹ A tanítóképző ifjúsági könyvtárának az 1892-ben megalakult Mindszenty Önképzőkör gyűjteményét tekinthetjük, ennek állománya 1928-ban 1300 kötet volt.¹² A jogakadémia és a tanítóképző könyveiből több kötet a főiskolai könyvtárba került, amikor az államosított

⁸ *Magyar Minerva: A magyarországi múzeumok és könyvtárak címkönyve*, vol. 3 (1903–1904), 215.

⁹ BUJDOSNÉ PAP, *Az Egeri Érseki Jogakadémia* 251.

¹⁰ SZIKSZÓI, *Az egeri érseki joglyceum*, in *Eger XXXIV* (1885/33), 1.

¹¹ BENKÓCZY, E., *Pyrker első magyar tanítóképzője*, Érseki Líceum Könyvnyomdája, Eger 1928, 181–182.

¹² Uo. 174–175.

könyvanyagot elosztották. Az állami tulajdonba vett kötetek összegyűjtését az Országos Könyvtári Központ kezdte el 1949-ben. A munkát 1952-től a Népkönyvtári Központ és az Országos Széchényi Könyvtár folytatta.¹³

A tanítóképző könyvtárából elsősorban szépirodalmi, irodalomtörténeti és nyelvészeti kötetek maradhattak a Líceumban. A jogakadémiai gyűjtemény történeti jellegű anyagát – mintegy ezer kötetet – a Történelem Tanszék könyvtárában helyezték el.¹⁴ A 19. századi művek később a Tittel Pál Könyvtár régi könyves különgyűjteményébe kerültek.¹⁵

A Főegyházmegyei Könyvtár állományából nem vett át könyveket a főiskola.

Hiába maradt azonban egy jelentős mennyiségű könyvanyag a Líceumban, ezeket – a klasszikus szépirodalmi művek kivételével – a szocialista tanárképzésben nem tudták használni. Újra kellett kezdeni a könyvtár gyarapítását, mivel Debrecenből csak egy szegényes állományt hoztak magukkal a költözés során. A néhány ezer kötet – alapvetően szépirodalmi művek – az irodalmi könyvtárba került.¹⁶

A főiskola könyvtári rendszerének alapegységei – egy központi könyvtár hiányában – a különböző tanszéki gyűjtemények lettek.¹⁷ Kezdetben nem beszélhetünk korszerű könyvtári szolgáltatásokról. Szakképzett könyvtárosok helyett a feladatokat tanszéki adminisztratív dolgozók és hallgatók végezték.¹⁸

Az állomány gyarapításához általában rendelkezésre álltak a megfelelő források, így a kötelező irodalmat nagyobb példányszámban is beszerezheték. Az Országos Széchényi Könyvtár fölőspéldányai mellett az Országos Könyvtári Központ is támogatta a gyarapítást, több ezer könyvet kapott onnan a főiskola.¹⁹ Az 1955-ben megszűnt Budapesti Pedagógiai Főiskola könyvtára is részben Egerbe került.²⁰

A Líceum földszinti folyosóján – a mai könyvtár helyén, a 113. számú teremben – jött létre 1956. január elsején a Központi Könyvtár. A feldolgozás a teremből nyíló kisebb szobában, a mai „kisolvasóban” folyt.²¹ Vezetője Adler Miklósné lett, ő már szakképzett

¹³ HORVÁTH, V., *Könyvek és könyvtárak államosítása Magyarországon (1949–1960)*, in *Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve 1974–1975*, szerk. NÉMETH, M., OSZK, Budapest 1978, 235.

¹⁴ NAGY, J., *A tanárképzés Egerben (1949–1990)*, in *Az egri Domus Universitatis és Liceum*, szerk. PETERCSÁK, T., Liceum Kiadó, Eger 2013, 388.

¹⁵ A különgyűjtemény legrégebbi könyvét 1562-ben Párizsban adták ki, Justinianus császár törvényeit tartalmazza. A possessori pecsét szerint korábban a Jogakadémia tulajdonában volt.

¹⁶ NAGY, *A tanárképzés Egerben (1949–1990)* 388.

¹⁷ SZÜCS, L., *Az egri főiskola tudományos életének fejlődéséről, in 25 éves az általános iskolai tanárképzés: Jubileumi évkönyv a tanárképző főiskolák 25 éves fennállására*, szerk. Szűcs, L., [S. n.], Budapest 1973, 486.

¹⁸ Uo. 490.

¹⁹ NAGY, *A tanárképzés Egerben (1949–1990)* 388.

²⁰ NÉMEDI, L., *Az Egri Pedagógiai Főiskola első tíz éve*, in *Az Egri Pedagógiai Főiskola évkönyve = Acta Academiae Paedagogicae Agriensis* vol. 13 (1959), 460.

²¹ Könyvtárunk korai történetének megismeréséhez felbecsülhetetlen értékű segítséget nyújtanak az intézmény korábban végzett hallgatói. Köszönjük a közreműködésüket!

könyvtárosként irányíthatta a munkát. Átvették a tanszéki beszerzések leltározását, a formai és tartalmi feldolgozást. Olvasóterem még nem volt, a kölcsönzést egy könyvkiadó ablakon át tudták megoldani.²²

Az Irodalomtörténeti Könyvtárat a második emeleten 1955-ben szervezték meg. Csak délutánonként tarthattak nyitva, mivel délelőtt a tanszék előadásokat tartott a teremben.²³

A főiskolai évkönyvek először az 1962/63-as kötetben közölnek adatokat a könyvtárról. A hatvanas évek elején már Balogh Béláné vezette a főiskolai könyvtárat, amelynek működését a Könyvtárbizottság segítette. Ekkor az állomány 80.430 kötet volt, az év folyamán 3005 kötetet szereztek be 105 ezer forintért.²⁴

1965. március 15-én megnyílt a könyvtár olvasóterme, amelyet 10 órától 19 óráig használhattak az oktatók és a hallgatók. Az átlagos napi forgalom 92 olvasó volt.²⁵

Az 1970/71-es tanévben a könyvtári állomány nagysága meghaladta a 100 ezer kötetet. A beiratkozott olvasók száma 795 volt, ők évi 23 ezer kötetet kölcsönöztek.²⁶

1971-ben a Líceum második emeletén – a délkeleti sarokban – 150 négyzetméteres alapterületen alakíthatták ki az új könyvtárat. A negyven férőhelyes olvasóteremben tájékoztató szolgálat is működhetett, a feldolgozó könyvtárosok egy külön helyiségben végezheték munkájukat. Az egész napos nyitvatartással, az épülő cédulakatalógussal javultak a szakmai munka és a tanulás feltételei.²⁷

1975-ben a könyvtárosok szakmai tudására építve a főiskola féléves, szemináriumi formában történő könyvtárhasználati oktatást vezetett be.²⁸

1977. január elsejétől az új könyvtárigazgató Rátkai István lett. Az ő irányításával új munkaköri leírások és statisztikai űrlapok készültek, különböző munkacsoportok jöttek létre, elkezdődhetett a könyvtári adminisztráció gépesítése, illetve a retrospektív feldolgozás. Új szervezeti és működési szabályzat is született.²⁹ 1985-től már intézményi könyvtári tanács segítette a gyűjtemény munkáját.³⁰

²² RÁTKAI, I., *A könyvtár*, in *Negyven éves az egri főiskola, 1948–1988*, szerk. NAGY, J., Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, Eger 1988, 152.

²³ NAGY, A *tanárképzés Egerben (1949–1990)* 388.

²⁴ *Könyvtár*, in *Az Egri Tanárképző Főiskola Évkönyve 1962–1963*, szerk. TÓTH, B. – SZŐKEFALVI NAGY, Z., ETF, Eger 1964, 38–39.

²⁵ BALOGH, B., *Könyvtárbizottság*, in *Az Egri Tanárképző Főiskola Évkönyve 1964–1965*, szerk. NAGY, A. [et al.], ETF, Eger 1966, 61–62.

²⁶ *A főiskolai könyvtár 1970. évi tevékenysége*, in *Az Egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Évkönyve 1970–1971*, szerk. SZŐKEFALVI NAGY, Z. [et al.], Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, Eger 1972, 75.

²⁷ RÁTKAI, *A könyvtár 152*.

²⁸ MIKLOS, A., *Az Eszterházy Károly Főiskola Központi Könyvtárának története* [szakdolgozat], Eszterházy Károly Főiskola Informatika Tanszék, Eger 2008, 24.

²⁹ RÁTKAI, *A könyvtár 153*.

³⁰ RÁTKAI, I., *A könyvtár élete*, in *Az Egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Évkönyve 1985–1988*, szerk. FEKETE P. [et al.], Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, Eger 1989, 102.

A főiskolához tartozó két gyakorlóiskola könyvtára 1986-ban önálló lett, ezután a líceumi könyvtár alapvetően szakmai felügyeletet látott el.³¹

1987-ben az állomány 215 ezer kötet volt, az éves gyarapodás több mint 5 ezer kötet. Összesen 379 folyóírra fizetett elő a könyvtár. A helyben használt olvasótermi kötetek száma 38 ezer, a kölcsönzött művek száma 48 ezer volt. Ekkor már 16 munkatárs dolgozott a főiskolai könyvtárban.³²

Sajnos a helyhiányt az évek alatt nem sikerült megoldani. Nem volt szabadpolcos rész, amely az önálló ismeretszerzéshez nélkülözhetetlen lett volna.

1986-ig sikerült a gyűjtemény 60 százalékát feldolgozni. Az állományról többféle cédulakatalógus állt az olvasók rendelkezésére (szerzői, cím, sorozati, ETO-rendszerű szakkatalógus betűrendes mutatóval). A szolgálati raktári katalógus egyben a kötetek lelőhelyéről is tájékoztatott, de minden tanszéki könyvtárról készült külön letéti katalógus is.³³

A főiskola tudományos publikációiról két ízben jelent meg kiadvány, mindkét bibliográfiát a főiskolai könyvtár munkatársai szerkesztették.³⁴

A rendszerváltás a könyvtár életében szervezeti és működési változásokat hozott.

1990-ben a főiskola Egészségház utcai B épületében létrejött az Idegen Nyelvi Könyvtár. 1991-ben a D épületben alakították ki a Természettudományi Könyvtárat és az új Médiatárat. A szolgáltatásokat olvasóterem, folyóirat-olvasó, korszerű tömör raktár, fénymásológép és könyvlift könnyítette meg.

A könyvtárigazgató posztján 1991-ben Rátkai Istvánt Tircsné Propper Valéria követte.

A kilencvenes évek elején a főiskolai könyvtár több helyen működött, ami megnehezítette a munka összehangolását. Elkerülhetetlen volt a párhuzamos beszerzés, így gazdaságtalanul működött a gyarapítás. A széttagoltság a humánerőforrás hatékony szervezését is akadályozta. A nagy olvasói forgalom nagyobb alapterületet és a könyvtári férőhelyek számának növelését igényelte.

Végül 1993-ban a Líceum második emeletéről a Központi Könyvtár a földszintre költözött, ahol sokkal nagyobb tér várta az olvasókat. Egy társadalomtudományi folyóirat-olvasót is kialakítottak, a folyosó pedig információs övezetként működött, ahol a hallgatók számítógépeket és egy fénymásolót használhattak. A Médiatár is visszaköltözött a Líceumba.

³¹ Uo.

³² Uo. 103–105.

³³ RÁTKAI, A *Könyvtár* 157.

³⁴ KOVÁCS, Zs. – MÉSZÁROS, J., *Bibliográfia a főiskola évkönyveiben és tudományos közleményeiben megjelent dolgozatokról, 1955–1972*, in *Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Közleményei* XII (1974) és RÁTKAI, I. – GYIMESI, A., *Az Egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola tanárainak publikációi, 1948–1980*, Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, Eger 1985.

2. kép: A Tittel Pál Könyvtár földszinti terme. 2021. (Fotó: Balogh Tibor)

1995 elején a megszüntetett szakszervezeti könyvtári hálózat megyei gyűjteményéből válogathatott a könyvtár, közel 60 ezer darab társadalomtudományi és szépirodalmi könyv került ekkor a főiskolai könyvtárba.³⁵

A megnövekedett állomány feldolgozását és a korszerű szolgáltatásokat segítette az Aleph integrált könyvtári rendszer bevezetése 1995-ben. Így lehetővé vált egy mélyebb tartalmi és formai feldolgozáson alapuló online katalógus építése, valamint elindulhatott az elektronikus kölcsönzés.

2003-ban az Idegennyelvi Könyvtár a Líceum földszintjére költözött. Szeptemberben adták át az első emeleten a Bibliotheca Eszterhazyánát. 2006-ban ide került az Idegennyelvi Könyvtár és az Irodalomtörténeti Könyvtár, a természettudományi gyűjtemény pedig a D épületből a Líceum földszintjére költözött.

Így már a könyvtár minden egysége a Líceumban működött.

2002-ben az intézményi irattár szervezetileg a könyvtárhoz került. A tekintélyes mennyiségű iratanyag és a hallgatói szakdolgozatok kezelésével bővült a könyvtárosok munkaköre.

2006-ban Zürichből, a Schweizerische Winston Churchill Stiftung gyűjteményéből érkezett egy több mint 2000 kötetes adomány Egerbe, amely Winston Churchill életével, munkásságával és Nagy-Britannia huszadik századi történelmével foglalkozik.

³⁵ HAUSER, Z., *Az oktatás tárgyi feltételeinek alakulása*, in *50 éves a tanárképzés Egerben*, szerk. NAGY, J., EKTF, Eger 1998, 153.

2008-ban Czeglédi László lett az új könyvtárigazgató.

A könyvtár több TIOP- és TÁMOP-pályázatban vehetett részt. A Könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúra fejlesztése – Tudásdepó-Expressz pályázat keretében új szerveket, digitális munkaállomásokat és szoftvereket kapott a könyvtár.

A Tudásdepó-Expressz – A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében projekt Oktatást és tanulást támogató elektronikus Szakkönyvtári Partner Portál (e-SZAPPORT) programjában a főiskolai könyvtár mellett a konzorcium tagja volt az Egri Hittudományi Főiskola, a Heves Megyei Levéltár és a Neumann János Középiskola és Kollégium. A cél a partnerintézmények könyvtárainak fejlesztése, közös adatbázis építése, oktatást támogató szolgáltatások és képzések szervezése, valamint az Eklektika tudásportál kialakítása volt. A főiskola könyvtára átállt a hazai fejlesztésű Corvina integrált rendszerre.

A könyvtár szakmai megmérettetésére egy szakfelüyeleti ellenőrzés keretében 2012 tavaszán került sor. 2013 nyarán már az egész országból Egerbe látogató könyvtárosok előtt vizsgálhatott a könyvtár, mivel a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) éves vándorgyűlését a városban tartotta.

A könyvtár saját szervezése volt a több alkalommal megrendezett Eger és Környéke Iskolai Könyvtárosainak Konferenciája.

2013 és 2015 között a Líceum Kiadó vezetése is a könyvtárigazgató munkakörébe tartozott. Ebben az időszakban több reprint kiadványt sikerült megjelentetni. A digitalizálásban könyvtárszakos hallgatók vettek részt, az eredeti kötetek a főiskolai könyvtár és a Hittudományi Főiskola Könyvtárának állományából kerültek ki.

A Nemzeti Kulturális Alap (NKA) pályázati támogatásával sor kerülhetett a muzeális könyvek egy részének restaurálására és tisztítására is.

A Líceum teljes körű revitalizációja alatt a könyvtár a B épületben működött. A felújítás után egy megújult, de a Líceum műemléki jellegét megőrző térbe költözhetett vissza a gyűjtemény 2011-ben.

Az újraindulással párhuzamosan került sor a könyvtár névváltoztatására. Tittel Pál nevét 2011. december 14-én fogadta el a főiskola szenátusa. Tittel életéről és munkásságáról a Líceumi szellemiség című könyvsorozatban magyar és angol nyelven is készült egy rövid összefoglalás.³⁶ Digitalizált művei a könyvtár honlapján olvashatók.³⁷

Az egyetemi könyvtár egységeinek összevonása a Líceumba a szakmai munkát gazdaságosabbá és hatékonyabbá tette, a hallgatók is egy épületben juthatnak hozzá a keresett szakirodalomhoz és szolgáltatásokhoz. A könyvtári tér – köszönhetően látványos

³⁶ GÁL, T., „...tolmáttsa az égi testek törvény-könyvének”: Tittel Pál egri csillagász (Líceumi szellemiség 3), Líceum Kiadó, Eger 2016.

³⁷ <https://uni-eszterhazy.hu/konyvtar/m/konyvtarunk/tittel-pal> – utolsó letöltés: 2023. június 12.

kialakításának – tanórák és különböző rendezvények (konferenciák, kiállítások, könyvbemutatók, koncertek stb.) színtere lett.

Jelenleg Egerben és Jászberényben működik a Tittel Pál Könyvtár, de korábban több oktatási intézmény – s annak könyvtára – is Egerhez tartozott. A sárospataki, a gyöngyösi és a jászberényi főiskolák könyvtárát kellett integrálni ahhoz, hogy az állományok, a szolgáltatások egységes felsőoktatási könyvtárként működhessenek. Sajátos helyzetet jelentett, amikor az Oktatókutató és Fejlesztő Intézettel együtt egy országos szakkönyvtár, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum is az egyetem szervezetébe került.

Az átszervezés összetett egyeztető munkát és megértő emberi hozzáállást várt el az egri könyvtártól. Néhány éven belül ezek az egységek más felsőoktatási intézményekhez csatlakoztak vagy önállósodtak.

A jászberényi könyvtár – az egykori tanítóképző gyűjteménye – közel százezer kötetes, alapvetően neveléstudományi állományával, hatékony szolgáltatásaival és tapasztalt munkatársaival szerves része a Tittel Pál Könyvtárnak.

2015 áprilisában Oszlánczi Krisztina lett a gyűjtemény új főigazgatója. Az ő vezetése alatt került sor az intézmény – és a könyvtár – életének két fontos eseményére: 2016. július 1-jén egyetem lett a főiskola, amelynek fenntartója 2021. augusztus elsejétől már az Egri Főegyházmegeye.

3. kép: A szépirodalmi gyűjtemény az első emeleti könyvtárban. 2021. (Fotó: Balogh Tibor)

Az utóbbi években a hagyományos könyvtári szolgáltatások és az oktatástámogatás mellett meghatározó szerepet játszik az egyetemi könyvtár életében a kutatómenedzsment.

A Tittel Pál Könyvtár ma már egyre nagyobb szerepet vállal a tudományos művek születésének előkészítő szakaszában és az intézményi tudásvagyon disszeminációjában.

Az állománygyarapítást a hatékonyság érdekében a különböző pályázati projektekkel együttműködve végezzük, előnyben részesítjük az elektronikus forrásokat. A kutatáshoz ma már elengedhetetlenek a szakkönyvek és szakfolyóiratok publikációit tartalmazó tudományos adatbázisok.

A hazai és nemzetközi adatbázisokra minden évben az EISZ (Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program) -konzorcium tagjaként fizetünk elő. Felhasználói vagyunk többek között a ScienceDirect és a SpringerLink adatbázisoknak, amelyek a legmagasabb színvonalat képviselik a tudományos publikálásban. Az országos statisztikák bizonyítják, hogy az egyetem eredményesen használja fel ezeket a forrásokat.³⁸ Például a társadalomtudományi jellegű JSTOR-adatbázisból 2015 óta 55 ezer letöltés történt, az Akadémiai Kiadó Magyar Elektronikus Referenciamű Szolgáltatása (MeRSZ) keretében 2017 óta közel 300 ezer oldalt tekintettek meg az érdeklődők az egyetemen. Az online források távoli (pl. otthonról történő) elérésének biztosítása is hozzájárult a jó eredményhez.

Ezek az előfizetett források hiteles információkat nyújtanak. A hitelesség mellett fontos szempont a nyilvánosság. A tudományos életben egyre nagyobb hangsúlyt kap az Open Access (OA) publikálás. A nyílt hozzáférés lehetővé teszi, hogy a szerzők eredményeiket nyilvánosan terjesszék, s azokat a felhasználók jogszerűen elérhessék. Oktatóink a Springer és az Elsevier kiadók, valamint az Akadémiai Kiadó által megjelentetett neves szakfolyóiratokban publikálhatnak úgy, hogy mentesülnek a magas publikálási költség kifizetése alól.

Az Open Access folyamatában a szerző – s ezzel az egyetem – idézetsége, így tudományos láthatósága, valamint szakmai ismertsége és elismertsége nő. Ennek érdekében vezettük be a publikációk nemzetközi azonosító számának, a DOI-nak (Digital Object Identifier) a használatát is. A Líceum Kiadó gondozásában megjelenő tudományos folyóiratok, konferenciakiadványok és tanulmánykötetek publikációi, valamint a doktori disszertációk kapják meg ezt az azonosítót.

Az intézményi publikációk kiadását segíti az Open Journal System (OJS). Az OJS-ben a folyóiratok teljes szerkesztési folyamata áttekinthető, s a kész folyóiratszámok is egy korszerű felületen jelennek meg.

A DOI és az OJS gondozását – a Líceum Kiadóval közösen – a Tittel Pál Könyvtár végzi.

A hazai tudományos publikálásban meghatározó Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) indulásakor a könyvtár is megkezdte az oktatói publikációk adatainak feltöltését, a hivatkozások gyűjtését. A munkában ma is több könyvtáros vesz részt, az MTMT intézményi adminisztrátora a könyvtár főigazgatója.

³⁸ <https://eisz.mtak.hu/index.php/hu/adatbazisok/hasznalati-statisztika.html> – utolsó letöltés: 2023. június 12.

Az MTMT gondozása kiemelt feladatunk, hiszen ez tükrözi vissza a legteljesebb mértékben egy szerző és az intézmény tudományos eredményeit. Az MTMT adatainak pontossága, folyamatos frissítése az oktatói értékelő rendszerekben vagy az egyetem nemzetközi megítélésében is kulcsfontosságú.

Jelenleg az adatbázisban az intézmény közel 850 szerzőjének több mint 33 ezer publikációja található, amelyekhez 48 ezer hivatkozást gyűjtöttek és rögzítettek oktatóink és a könyvtár munkatársai. 2022-ben 14.502 rekordot szerkesztettek vagy javítottak az MTMT-ben az egyetem felhasználói.

Országosan is úttörő kezdeményezés, hogy a Tittel Pál Könyvtár – mint az MTMT bázisintézménye – 2023-tól az Egeri Hittudományi Főiskola oktatóinak publikációit is kezeli. Szeretnénk ezt a szolgáltatást kiterjeszteni, hogy a publikálással nem felsőoktatási keretek között foglalkozó – egeri és Eger környéki – szerzők (orvosok, mérnökök, papok, jogászok stb.) is rögzíthessék közleményeiket az MTMT-ben. Hasonló projektben működünk együtt a Selye János Egyetemmel.

A nyilvánosság és a hitelesség mellett a visszakereshetőség is a modern tudományos publikálás fontos jellemzője. Ezt az intézményi repozitóriumok gondozásával biztosítjuk.

2013-ban indult el a repozitóriumok, az intézmény publikációit (oktatói publikációk, doktori disszertációk, habilitációs dokumentumok és szakdolgozatok) összegyűjtő dokumentumtárak kialakítása. A négy repozitóriumba 2022 végéig 34.314 rekordot (bibliográfiai adatokat és a publikációk teljes szövegét) töltöttünk fel. Az intézményi publikációk és a doktori disszertációk repozitóriuma az MTA Repozitóriumminősítő Szakbizottságtól 2016-ban minősített repozitórium besorolást kapott.

A repozitóriumokra épül az egyetem tudományos közleményeit bemutató Virtuális Egyetemi Tudástár, valamint részben a mi feladatunk az egyetemen készült elektronikus tananyagokat működtető Moodle támogatása is. Jelenleg az etikus tudományos publikálást segítő plágiumkereső rendszer bevezetésében vesz részt a könyvtár.

Ma egyre sürgetőbb kihívás a könyvtárak számára a hallgatók megváltozott könyvtárhasználati szokásainak a kiszolgálása. Munkánkat megnehezítette, hogy a Líceum felújítása alatt jelentősen csökkent a könyvtár igénybevétele. A felújított környezetben már javultak statisztikai mutatóink, de a COVID-járvány lelassította ezt a kedvező tendenciát. Visszavárjuk olvasóinkat a könyvtárba, de igyekszünk elébe menni a felhasználói igényeknek, folyamatosan bővülő magyar nyelvű e-könyveink például a hallgatók felkészülését könnyítik meg.

Könyvtári alapfeladataink ellátása mellett bekapcsolódunk a tudományos ismeretterjesztésbe is.

Részt veszünk az országos programokban (Múzeumok és Kutatók Éjszakája, Ünnepi Könyvhét, Ars Sacra). Saját szervezésű rendezvényeinkkel az egyetem polgárai mellett a város lakosságát is szeretnénk megszólítani (Tittel Esték, Sokszínű Egészségmegőrzés,

„Ez is én vagyok”). Minden évben megvalósuló második emeleti kiállításaink a tanórai keretben idelátogató szervezett iskolai csoportoktól a Líceumba turistaként érkezőkig mindenki számára elérhetők. Kiállításainkról 2023-tól már katalógus is megjelentetünk.

4. kép: Blaskó János művésztanár emlékkiállítása a könyvtárban. 2023. (Fotó: Szántó György)

A Főegyházmezei Könyvtár munkatársaival közösen mutatjuk be a Líceum épületét és értékeit a látogatóknak, az egyetem vendégeinek.

Családbarát programjaink is népszerűek. Több éven át voltak nyári gyermektáboraink, a földszinten baba- és gyermeksarok várja a kisgyermekkel érkező olvasókat. A Mályvapolg gyűjteménye és a hozzá kapcsolódó programok az egészségmegőrzés fontosságára hívják fel a figyelmet. A lelki egészséget támogatják biblioterápiás foglalkozásaink, ilyen jellegű képzésünk. A könyvtár rendszeres adventi ünnepségén a könyvtárosok zenei és irodalmi jártasságukat is bemutatják.

Résztevői – sokszor társszervezői – vagyunk az egyetemi sportrendezvényeknek, véréadó napoknak, a környezet védelmét szolgáló programoknak, részt veszünk az egyetem által szervezett lelkigyakorlatokon és zárándoklatokon.

A közösségi média lehetőségeit is kihasználjuk. Honlapunk mellett népszerű a könyvtári Facebook, de tervezzük Instagram-oldal indítását is. A Líceum Televízióval együttműködve rendszeresen jelentkezünk könyvtári műsorral, kisfilmekkel, könyv- és programajánlókkal. A könyvtár életéről, szolgáltatásairól és különböző eseményeiről szól a havonta megjelenő Tittel Podcast.

A felsőoktatási könyvtárak fejlesztési stratégiája is hangsúlyozza a többszintű együttműködés fontosságát.³⁹

A Tittel Pál Könyvtár számára kiemelt jelentősége van az intézményen belüli közös munkának. A könyvtárat az egyetem szerves részének, az oktatás, a kutatás és általában az egyetemi lét színterének, szereplőjének tekintjük. Az intézményen belül munkánkat a Könyvtári, Múzeumi és Információszolgáltatási Bizottság segíti.

Az oktatásba is igyekszünk bekapcsolódni. Könyvtárhasználati foglalkozások keretében mutatkozunk be az olvasóinknak. A könyvtárszakos hallgatók képzésében több tantárgyból tartottak már a könyvtárosok szemináriumokat és előadásokat: pl. integrált könyvtári rendszerek, olvasásszociológia, gyermek- és ifjúsági irodalom, könyvtári menedzsment, a művelődéstörténet könyvtári vonatkozásai. A hallgatók szakmai gyakorlatukat az egyetemi könyvtárban is teljesíthetik.

Az oktatók és kutatók számára a kutatástámogatás keretében szervezünk képzéseket és tartunk személyes konzultációkat. Sikeres az egyetem nyugdíjasainak tartott informatikai oktatás, amelyet 2023-ban kiterjesztettünk az intézmény „öregdiákjaira” is.

A nemzetköziesítés keretében rendszeresen fogadunk külföldi könyvtárosokat, saját Erasmus-hallgatóinknak könyvtári bemutatókat tartunk angol nyelven.

Többéves szoros, baráti kapcsolatunk van a Főegyházmegyei Könyvtárral, együttműködünk a Hittudományi Főiskola Könyvtárával, az Érseki Palota Turisztikai és Látogatóközponttal, valamint a Főegyházmegyei Levéltárral. A három könyvtár jelenleg egy közös online katalógus kialakításán dolgozik, amely reprezentálni fogja a város egyházi gyűjteményeinek gazdagságát, tudományos értékét.

Mint egyházi fenntartású gyűjtemény 2021 októberében csatlakoztunk az Egyházi Könyvtárak Egyesüléséhez (EKE). Részt veszünk – többen megyei vezetőségi tagként – a Magyar Könyvtárosok Egyesületének (MKE) munkájában is.

A szakmai kérdések közös megoldásában támaszkodhatunk a hazai felsőoktatási könyvtárakra, az azokat képviselő Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumára. Kiváló a kapcsolatunk az MTA Könyvtár és Információs Központtal. Az elmúlt években könyvtárosaink az alábbi országos szakmai szervezetek munkájába kapcsolódtak be: MTMT Programtanács, MTMT Bibliográfiai Szakbizottság, MTA Repozitóriumminősítő Szakbizottság, EISZ Programtanács.

A könyvtárosok által írt vagy szerkesztett publikációk szakmai és művelődéstörténeti jellegű cikkek és kötetek, illetve a könyvtárszakosok számára írt tananyagok. Kun Zsuzsanna társszerkesztője volt a Líceum Kiadó és az MTA közös kiadásában megjelent Mikes Kelemen válogatott bibliográfiának (2011). Czeglédi László egyik szerkesztője

³⁹ ANTAL, I. [et al.], *A felsőoktatási könyvtárak stratégiai fejlesztési irányjai: 2018–2023* (https://ekk.org.hu/wp-content/uploads/2020/08/EKFJ_2018_2023a.pdf) – utolsó letöltés: 2023. május 25.

Az egri Domus Universitatis és Líceum (2013) című reprezentatív kiadványnak, doktori értekezése alapján jelent meg a Könyvtár és oktatás: Oktatási környezetek könyvtári támogatása című kötet (2015). Kiss Adrienn a Líceum barokk kályháinak történetét dolgozta fel (2013). A Líceumi szellemiség sorozatban jelent meg Kun Zsuzsanna Az egri papnövendékek reformkori önképzőköre (2021) című műve és Gál Tibor Tittel Pálról szóló munkája (2016).

Az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Tittel Pál Könyvtára több szempontból is fiatal könyvtár. Egyházi gyűjteményként első lépéseit próbálgató kisgyermek, egyetemi könyvtárként éppen most kezdte el iskolai tanulmányait, de mint „Tittel Pál Könyvtár” is csupán tizenkét éves.

Útján látható és láthatatlan segítők támogatták és kísérik ma is.

A központi könyvtár megalakulása óta (1956) közel kilencven könyvtáros dolgozott azért, hogy a könyvtár eljusson a jelenbe, hogy visszatekinthessen a múltjára. Egy emberöltőnyi időszak ez, az elvégzett munkáért és a helytállásért köszönet illet minden korábbi és jelenlegi munkatársat.

A Tittel Pál Könyvtár otthona a Líceum, a – Kazinczyt idézve – „királyos költséggel” egyetemnek épült domus universitatis, benne az 1793-ban megnyílt könyvtár, az Eszterházy Károly püspök szigorú szakmai elvei alapján kialakított, a korszak tudományos eredményeit és gondolkodását bemutató egyetemi gyűjtemény.⁴⁰

Egy ilyen múltú és rangú épületben, az egyetemi szellemiséget mennyezeti freskóival is sugárzó Líceumban a Tittel Pál Könyvtár elkötelezetten, hittel, nyitottan, tervekkel és reményekkel fordul a jövő felé.

⁴⁰ PYRKER, J. L., *A szent hajdan gyöngyei*, [...] Pyrker János László [...] után Kazinczy Ferencz, Pesti Magyar Királyi Egyetem, Buda 1830, LVI.